

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך ג, תשי"ב-תשי"ג

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מכתב למערכת

אודה לכם מאוד, אם תואילו להשיב לי על כמה שאלות המטרידות אותי זמן רב:

(א) מסתבר. נתקל אני במלה זו בעיתונים, המשתמשים בה במקום המלה „מתברר“. למשל: „לפי הידיעות שקיבלנו

מסתבר, שמר שרת עשה יומיים בפאריס ולא שלושה כפי שהודענו. לדעתי „מסתבר“ הוא תרגומה העברי של „מסתברא“ התלמודית, שמובנה „הסברה נותנת“, ולא „ברור בהחלט“, כהוראת „מתברר“.

(ב) ים התיכון. בכל המפות שראיתי עד כה כתוב: „ים התיכון“, ולא יכולתי להבין איך באה ה"א הידיעה בשם התואר ולא באה גם בשם העצם המתואר, כדין. הרי שם זה אינו כמו „ים-המלח“, שהוא צירוף של סומך ונסמך.

(ג) נתניה. איך מנקדים שם עיר זו: נתניה או נתניה? ידוע לי, שהעיר נוסדה על שמו של הנדיב נתן שטראוס, ואיני יודע אם השאירו את הקמץ של הנו"ן במקומו, או שנחנו לה צורת השמות ידעיה, שמעיה וכד'.

(ד) ביטוי האות ח'. כאחד מבני עדות המזרח, המבטא כהלכה את האות ח', רואה אני בצער, שרוב אחינו מהעדות הנ"ל מחקים בהקפדה רבה את אחינו מארצות אירופה, שאינם יכולים לבטא ח' כהלכתה, ואומרים למשל: אנכנו כושבים לקנות מכר כלב (= אנחנו חושבים לקנות מחר חלב). אני חושב, שוועדכם הנכבד יכול לתקן מעוות זה ע"י פרסום בעיתונות — ולא תאבד אות אחת מהאלפכיתא שלנו.

פריגא זוארץ (בית ליד)

תשובה

הצדק אתך ברוב העניינים, שבהם אתה עוסק במכתבך

אלינו:

(א) „מסתבר“ אינו „מתברר, נמצא“, והמשתמשים במלה בהוראה זו טועים. ועד הלשון קבע „מסתבר“ ל-*probable* בלעז, ו„הסתברות“ ל-*probabilité* (y), וזה מתאים יותר להוראת המלים התלמודיות „מסתברא, סברא“.

(ב) ודאי „הים התיכון“ היא צורה נכונה, אבל אין לפסול גם „ים התיכון“. צירופים של שם-עצם בלי ה"א הידיעה ושם-תואר או בינוני בה"א הידיעה נמצאים גם במקרא (עבדים המתפרצים, מלאכים הבאים, חרב היונה, גדר הדחוייה, יום הששי, שבע פרות הטובות ועוד) גם במשנה (שער העליון, שער המשתלח, שור הנסקל, כנסת הגדולה, חומץ האדומי, פול הלבן ועוד הרבה) – ראה סגל, דקדוק לשון המשנה, ע' 55–56). בשימוש זה יש משום הדגשה של הלוואי (*attribute*) ומשום הבדלה של העצם הנדון משאר העצמים הדומים: „שער העליון“ – להבדיל מן השערים האחרים; „ים התיכון“ – להבדיל מן הימים האחרים. בבלשנות קוראים לשימוש זה של שם התואר „שימוש ממיין“ בניגוד ל„שימוש מתאר“.

(ג) „נְתַנְיָה“ היא הצורה הנכונה של שם זה. כך מנוקד למשל, באטלס של שטנר ועוד. וגם בשנתון הממשלה תשי"ב ברשימת היישובים כתוב בתעתיק לועזי: NTANYA.

(ד) קשה מאוד לשנות הרגלי הגייה ולהרגיל את פיהם של בני-אדם להגאים הזרים להם. ע"י פרסום בעיתונות בוודאי לא נצליח להפיץ בין יוצאי אירופה את ההגייה הנכונה של האות ח'. רק השפעה מעשית של אנשים הרגילים בהגייה הנכונה עשויה להביא שינוי, ואנחנו מקווים, שהגייתם

המתוקנת יותר של בני המזרח תשפיע במשך הזמן על יוצאי
אירופה, שילמדו להבדיל בין ח' לכ"ף רפויה, בין ע' לאל"ף
וכו'. תקוותנו זו לא תתקיים, כמובן, אם בני המזרח יושפעו
מן האשכנזים ויזנחו את הגייתם הטובה מכמה בחינות.
תפקידם של המורים המלמדים את בני המזרח הוא להילחם
נגד טשטוש ח', ע', ק' בפי תלמידיהם, ומלחמתם זו יש לה
סיכויים להצלחה, שהרי תכליתה איננה שינוי המורגל והמקובל,
אלא קיום המסורת החיה.